

Türkiye' de dil ve konuşma terapisi lisans programlarında yürütülen kalite ve hasta güvenliği derslerinin incelenmesi

Investigation of quality and patient safety courses conducted in language and speech therapy undergraduate programs in Turkey

Ali Arslanoğlu¹, Zehra Arslan²

¹ Doç.Dr.Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Yönetimi Bölümü İstanbul/ Türkiye, aliarslanoglu18@gmail.com, 0000-0002-4454-0397

² Hemşire, Tuzla Devlet Hastanesi, z.arslan9928@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4657-6040

Öz

Bu çalışmada, Türkiye'deki vakıf ve devlet üniversitelerinde dil ve konuşma terapisi eğitimi veren bölümlerin lisans müfredatlarında yer alan kalite ve hasta güvenliği derslerinin özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Tanımlayıcı ve kesitsel nitelikteki çalışma, Nisan-Mayıs 2023 tarihleri arasında yürütülmüştür. Çalışmanın evrenini Türkiye'de devlet ve vakıf üniversitelerine bağlı 30 dil ve konuşma terapisi lisans programı oluşturmuştur. Araştırmacılar tarafından oluşturulan değerlendirme formu, veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Veriler, dil ve konuşma terapisi lisans programlarının web sayfalarından ders içeriklerinin taranmasıyla toplanmıştır. Veriler, tanımlayıcı (sayı ve yüzde) istatistikler kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada kalite veya hasta güvenliği derslerinden en az bir tanesi, üniversitelerin dil ve konuşma terapisi lisans programlarının %50'sinde olduğu belirlenmiştir. Müfredat incelendiğinde daha çok 'İş Sağlığı Güvenliği' ve 'Afet, Kriz ve Risk Yönetimi' derslerinin işlendiği görülmüştür. Dil ve Konuşma Terapisi lisans müfredatlarının çoğunda kalite veya hasta güvenliğine ilişkin bir dersin bulunduğu, ancak kalite ile alakalı derslerin hasta güvenliği ile alakalı derslerden daha fazla ele alındığı görülmüştür. Ekip bilinciyle hareket etmekte önemli bir yere sahip olan 'iletişim' ise yine üniversitelerde yüksek oranda ders olarak verilmektedir. Mezun olacak öğrencilerin eğitim programlarında hasta güvenliği ve kalite üzerinde daha fazla yoğunlaşmış derslerde daha sistematik bir işleyiş sağlanırsa sağlık hizmet sunumunun daha etkili ve verimli bir şekilde olması sağlanacaktır.

Anahtar Kelimeler:

Sağlık Hizmetlerinde Kalite, Kalite Yönetimi, Dil ve Konuşma Terapisi, Dil ve Konuşma Terapisti

ABSTRACT

Examples of these differences are examples of quality and patient protection courses included in the undergraduate curricula of foundation and state universities in Turkey that provide language and speech therapy education. The descriptive and cross-sectional study was conducted between April and May 2023. 30 language and therapy speaking undergraduate programs affiliated to state and foundation universities in Turkey constituted the study room. The evaluation formula created by the researchers was used as a data collection tool. The data were collected by scanning the course contents from the web pages of speech and language therapy undergraduate programs. Data were analyzed using tiers (number and percentage) statistics. In the study, it was determined that at least one of the quality or patient safety courses was in 50% of the language and speech therapy undergraduate programs of universities. Curriculum collection is mostly the place where 'Occupational Health and Safety' and 'Disaster, Crisis and Risk Management' courses are taught. Complementing speech and language therapy undergraduate curricula where there is a course on quality or patient safety, but quality-related courses are covered more than patient safety courses. Communication, which has an important place in acting with team consciousness, is also taught as a course in universities at a high rate. It is aimed that the delivery of health services will be more effective and efficient if the students who will graduate are more focused on patient safety and quality in their education programs and more systems are provided in the lessons

Key Words:

Quality Management in Health Services, Speech and Language Therapy, Speech and Language Therapy

Corresponding Author/Sorumlu Yazar:

Doç.Dr.Sağlık Bilimleri Üniversitesi,
Sağlık Yönetimi Bölümü İstanbul/ Türkiye,
aliarslanoglu18@gmail.com, 0000-0002-4454-
0397

DOI:

10.5281/zenodo.8244872

Received Date/Gönderme Tarihi:

24.03.2023

Accepted Date/Kabul Tarihi:

29.07.2023

Published Online/Yayımlanma Tarihi:

31.07.2023

GİRİŞ

Günümüzekadar varolantüm kayıtlar incelendiğinde “Kalite”ye M.Ö. 1700 yılında rastlanmaktadır. Hammurabi Kanunları’nda kaliteye dair şu ifadeler bulunmaktadır: ‘Eğer ki bir inşaat ustası bir kişiye ev yapar ve yapılan ev sağlam olmayıp ev sahibinin ölmesine sebep olursa o inşaat ustasının kellesi uçurur’. Ceza ilkel şekilde olsa da kalite kavramına açık bir şekilde vurgu yapılmaktadır. Günümüzdeki kalite olgusunun var olmasında en büyük etken ise 2. Dünya Savaşı’dır. Savaşta kullanılacak silahlar için yüksek seviyede kalite kontrol çalışmaları gerçekleştirilmiş ve yönetimler tarafından bu süreçten sonra standartlara, talimatlara, prosedürlere ve kalite kontrole çok fazla önem gösterilmiştir (Eytmiş, 2020).

Kalite kavramı için herkes tarafından kabul edilmiş bir tanımdan bahsetmek mümkün değildir. Farklı tanımları içinde bulunduran bir kavramdır. Joseph M. Juran kaliteyi ‘kullanıma uygunluk’ diye açıklarken, Deming ‘müşteri ihtiyaçlarının karşılanması’ olarak ifade etmiştir (Arslanoğlu ve Yılmaz, 2023). Sağlık kurumları açısından baktığımızda başta hastalar olmak üzere sağlık hizmetleri üretimi sürecine katılan tüm birey ve kurumlar “müşteri” olarak ifade edilir (Aytuğ-Kanber ve ark., 2010).

Küresel dünyanın hızla değişen ve gelişen ortamında rekabetin zamanla artması ve farklılaşması hizmet ile üretim kalitesinde önemi ortaya çıkarmıştır. Kalite günümüzün vazgeçilmez unsurlarından biri haline gelmiştir. Buna sebep olan en büyük unsurlar ise müşterilerin ihtiyaç ve beklentilerinin sürekli değişmesi, teknolojik gelişmeler ve küresel rekabet denilebilir. İşletmelerin düşüncesi ‘ne üretirim onu satırım’ anlayışından sıyrılarak müşterilerin istek ve beklentilerine hitap etmeye başlamıştır (Ağın, 2020). Kalite Yönetim Sistemleri örgütte bulunan herkesin sonuçlardan sorumluluk alarak sanki yapbozun bir parçasıymış gibi hareket etmesi ile başarının elde edileceğinden bahseder (Telsaç, 2019).

Sağlık Hizmetleri için kalite kavramı ilk defa 19.yy’da Florence Nightingale tarafından İngiltere’de ortaya çıkmıştır. O tarihten neredeyse 1940’lara kadar ses getiren bir gelişme sağlanamamıştır. En büyük adım 1951 yılında JCAHO’nun (Joint for Accreditation of Healthcare) kurulması ile olmuştur. Ülkemiz için bu süreç 1990’lı yılları bulmuştur (Çolakoğlu-Babacan, 2019). Ancak Sağlık Hizmetlerinde Kalite kavramı tam olarak Sağlıkta Dönüşüm Programı ile hayatımıza girmiştir. Bu doğrultuda ortaya konulan çeşitli standartlar ile sağlık hizmetlerinde kalitenin artırılması ve geliştirilmesi için yoğun çalışmalara başlanmıştır (Oksay, 2016). Sağlık hizmetlerinde kalite yönetimi, sunulacak olan hizmetin güvenliği, etkinliği ve verimliliğini sürekli iyileştirmek adına süreç ve sistemlerin uygulanmasını içermektedir (Arslanoğlu ve Yılmaz, 2023).

1. HASTA GÜVENLİĞİ

Sağlık hizmetlerinin sunumunda bilgi eksikliği, hastaya olan ilginin azalması, deneyimsizlik, güvensiz tıbbi uygulamalar, tedavide gecikmelere bağlı yaralanmalar, sakatlıklar hatta ölüm gibi sonuçlar doğurabilmektedir. Tüm bunlar ‘Tıbbi Hata’ olarak adlandırılmaktadır (Gündoğdu ve Bahçecik, 2012). JCAHO (Joint Commission on Accreditation of Healthcare Organizations) tıbbi hatayı “sağlık hizmeti sunan bir profesyonelin uygun ve etik olmayan bir davranışta bulunması, mesleki uygulamalarda

yetersiz ve ihmalkâr davranması sonucu hastanın zarar görmesi” olarak tanımlamaktadır. ABD’de tıbbi hataların insidansı %2.9 ile %3.7 olarak bildirilmiştir. Bununla beraber dünyada her yıl yaklaşık olarak 98.000 kişinin, ölümlle sonuçlanan tıbbi hataya uğradığı belirtilmiştir. (Akalin, 2005). Sağlık hizmetlerinin sunumu sırasında tıbbi hataların önlenmesi, hasta gúvenliđinin sağlanması temel uygulamalardan biridir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde hastaların genellikle önlenebilen hatalar sebebiyle zarar gördüğü ortaya konulmuştur (Seren-İntepeler ve Dursun, 2012).

Hasta gúvenliđi tarihte çok eski zamandan bu yana gündemde bulunan konulardan biri olmuştur. İlk defa M.Ö. 1700’lerden günümüze gelen Hammurabi Kanunları’nda “Bir hekim birisine bronz ameliyat bıçağı ile tehlikeli bir yara açar ve öldürürse veya bir abse açar ve gözünü harab ederse iki eli kesilir” ifadesi ile hasta gúvenliđinin güvence altına alınmaya çalışıldığı görülmüştür (Usta, 2018). Çağımızda hasta gúvenliđinin gündeme gelmesi 1999 yılında Amerikan Tıp Enstitüsü’nün (IOM) yayınladığı ‘To Err is Human’ raporu olmuştur (Özata, 2018).

Türkiye’de hasta gúvenliđi kavramının üzerinde özellikle son yıllarda kalite çalışmalarına titizlikle yaklaşılması ile yoğunlaşılmıştır (Korkutan ve Kurt, 2021). Büyük adımlar Sağlık Bakanlığı’nın 2009 yılında hasta ve çalışan gúvenliđini ele aldığı tebliğ ve 2011 yılında resmî gazetede yayınlanan ‘Hasta ve Çalışan Gúvenliđinin Sağlanmasına Dair Yönetmelik’ ile atılmıştır. Bununla beraber sağlık çalışanlarının hizmet verilen süreç içerisinde karşılaştıkları tıbbi hataların bildirimini yapabilecekleri ‘İstenmeyen Olay Bildirim Sistemi’ ile hasta gúvenliđinin artırılması hedeflenmiştir. Ayrıca Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 2020 yılında evrensel düzeyde baz alınabilecek ‘Küresel Hasta Gúvenliđi Eylem Planı 2021-2030’u yayımlamıştır (Çerçer ve ark., 2023). Risklerden kaynaklı hataların önceden fark edilmesi ve buna yönelik olarak hataların meydana gelmeden önlenebilmesi ve hizmetlerin daha kaliteli ve güvenli olarak sunulabilmesini sağlamak için sağlık yöneticisi ve çalışanlarına büyük oranda görev ve sorumluluk düşmektedir (Korkutan ve Kurt, 2021).

1.1. Kalite ve Hasta Gúvenliđinde Ekip Ruhunun Önemi

Sağlık hizmetleri, içerisinde birçok meslek grubunu barındırmaktadır. Bu meslek gruplarının birbirleriyle iyi iletişim ve iş birliği kurmuş olması hastalara sağlanacak hizmetin amaç ve önceliklerini belirlemede önemlidir (Duru ve ark., 2018). DSÖ, koordine olunmuş bir sağlık hizmet sunumunun, disiplinlerin aralarında kuracağı iş birliği ile taçlandırılmasının hasta gúvenliđi için olumlu sonuçlar doğuracağını ifade etmiştir. Multidisipliner ekip uygulamaları ile hastaların hastane kalış sürelerinde kısaltma sağlanabilir ve mortalite azaltılabilir. Entegre ve koordineli iş ilişkilerinin arttırılmak istenmesinin sebebi, hasta gúvenliđini arttırmaktır (Çiftçi ve ark., 2021). Karmaşık sağlık problemlerinde daha kaliteli ve etkili hizmet sunulması için ekip çalışması oldukça önemlidir. Oluřabilecek uyum problemleri hasta bakımında problemler ortaya çıkarabilmekte; bu da verilen sağlık hizmetlerinin kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Uzmanlar arası işbirlikçi çalışma (Interprofessional Collaboration Practice, UİÇ), farklı alanlardan iki veya daha bütüncül hizmetler sağlamaya yönelik hastalar, aile/bakıcılar veya topluluklarla birlikte çalışması, aynı zamanda uzmanların birbirlerinden bir şeyler öğrenmesi anlamına gelmektedir. Bir örnekle biraz daha açacak olursak; hastaya uygulanacak olan tedavide bir bakım hemşiresinin, dil ve konuşma terapistinin, fizyoterapistin, fiziksel tıp ve rehabilitasyon uzmanının ve bir nöroloğun uygulanacak olan tedavi ve çalışılacak olan öncelikli alanların kararına verilmesinde birlik olmalıdır.

Böylelikle her meslek grubu ne çalışacağını daha iyi bilecek ve birbirlerinden de haberleri olacaktır. İş birliği içerisinde hastaya uygulanan tedavinin sonucunda ise olumlu gelişmeler görülecektir (Çiçek, 2019).

1.2. Sağlık Bilimleri Fakültesi Bünyesinde Bulunan Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü

Dil ve konuşma terapistleri dil, konuşma, ses ve yutma bozukluklarına yönelik tanı ve tedavide ve insan iletişiminin bilimsel açıdan incelenmesinde faaliyet gösteren özerk bir meslek uzmanıdır. Görev ve yükümlülüklerinde, bir insanın bebeklikten yaşlılığa kadar geçen her anında, iletişimi sekteye uğratan ve bireyin yaşam kalitesini düşüren iletişim ve yutma sorunlarının tümünün önlenmesi, tanı konulması ve müdahale edilmesinde etkin bir şekilde rol almasıdır (Köklü, 2021). Türkiye’de dil ve konuşma bozukluğunun sıklığı ve yaygınlığına yönelik inceleme yapıldığında, nüfusun %3,5’inde sorun yaşayan bireyler olduğu görülmektedir (Duru ve ark., 2018).

Ülkemizde dil ve konuşma terapisi mesleğine 1999 yılında Anadolu Üniversitesi Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi’nin (DİLKOM) kurulması ile temel atılmıştır. Daha sonra zamanla üniversitelerin bu alana yönelik bölümleri açması sonucu, dil ve konuşma terapistlerinin sayısında hızla artış olmuştur (Duru ve Ark., 2018). Dil ve konuşma terapisi bölümü çok yeni bir meslek dalı olması sebebiyle hem toplumda hem de diğer sağlık meslek grupları tarafından tanınırlığı azdır. Dil ve konuşma terapisi bölümü öğrencileri sağlık alanında da geniş yelpazeye yayılan bu hastaları alabilmek için gerek duyulan bilgi seviyesine sahip olmak için sağlık bilimleri fakültesi bünyesinde 4 yıl boyunca eğitim görmektedirler. Eğitimlerinde anatomi, fizyoloji, embriyoloji gibi çoğu temel tıp derslerini diğer sağlık meslek grupları ile görmektedirler. Fakülte ve kampüs imkânları da ortak olarak kullanılmaktadır (Köklü, 2021).

1.3. Kalite ve Hasta Güvenliğinde Eğitimin Önemi

Üniversiteler sağlık hizmetleri için etkin olarak rol alabilen mezun yetiştirmek için uğraş vermektedir. YÖK (Yükseköğretim Kurumu) sağlık hizmetlerinde alan yetkinliklerinin sağlanabilmesinin lisans öğrencisiyken bu kültürün öğrencilerde oluşturulabilmesine bağlamaktadır (Köklü, 2021). Bir diğer yandan hasta güvenliği ve sağlık hizmetlerinde kalite kültürünün oluşabilmesi, sağlık meslek gruplarının üniversitelerde aldığı eğitimin içeriği ve niteliğine bağlıdır (Özdemir ve ark., 2019).

Sağlık bilimleri fakültesi bünyesinde bulunan tüm bölümlerde verilecek olan eğitim ile hasta güvenliği ve sağlık hizmetlerinde kalite farkındalığı artırılarak mezuniyetten sonra hastaların aldığı hizmetin çıktılarında olumlu sonuçların görülmesi beklenmektedir (Bodur ve ark., 2012).

Sağlık Bakanlığı, sağlık hizmetlerinde kalitenin öneminin göreve başlandıktan sonra değil öğrenciyken sıralarda öğretilmesi gerektiği üzerinde durmuş ve YÖK’e ‘Sağlık Hizmetlerinde Kalite Dersi’nin müfredata eklenmesi talebinde bulunmuştur. YÖK talebi inceledikten sonra 10.07.2019 tarihinde aldığı toplantı kararı ile söz konusu programın ders müfredatına eklenmesi için tavsiye kararını uygun bulmuş ve üniversitelere bu kararı bildirmiştir. Yapılan bir yanlışla geri dönülemez sonuçların alınabildiği sağlık hizmetlerinde, önemli role sahip olan dil ve konuşma terapistlerinin, üniversitelerde alacağı öğrenim ile kalite ve hasta güvenliği bilinci kazanması önemlidir. Bu sebeple YÖK’ün de

tavsiyesinde bulunduğu kalite ve hasta güvenliği ile ilgili derslerin, üniversitelerin dil ve konuşma terapisi programlarında ne kadar ele alındığını belirleme ihtiyacı doğmuştur. Bu çalışma ile, Türkiye’de dil ve konuşma terapisi lisans programlarında “hasta güvenliği” ve “kalite yönetimi” üzerine verilen derslerin incelenmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı ve Tipi

Bu çalışma, Türkiye’deki vakıf ve devlet üniversitelerinin dil ve konuşma terapisi bölümlerinin lisans müfredatlarında yer alan kalite ve hasta güvenliği derslerinin özelliklerinin incelenmesi amacıyla, tanımlayıcı ve kesitsel nitelikte yapılmıştır.

2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi (Varsa)

Çalışmanın evrenini Türkiye’de bulunan tüm üniversiteler kapsamaktadır. Tam sayım yöntemi ile tüm üniversiteler incelenmiştir. Araştırmaya dil ve konuşma terapisi bölümü bulunan 30 üniversite dahil edilmiştir. Aynı üniversite dahilinde İngilizce ve Türkçe olarak iki ayrı dil ve konuşma terapisi programı bulunması durumunda, üniversitenin iki programı da araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Hem İngilizce hem Türkçe dil ve konuşma terapisi bölümü bulunan üniversite sayısı üçtür.

2.3. Verilerin Toplanması ve Veri Araçları (Varsa)

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi’nden (<https://istatistik.yok.gov.tr>) yararlanılarak Nisan-Mayıs 2023 arasında sistemde kayıtlı olan, dil ve konuşma terapisi lisans eğitimi veren toplam 30 vakıf ve devlet üniversitesinin yer aldığı liste elde edilmiştir. Daha sonra liste kontrol edilerek dil ve konuşma

ÜNİVERSİTE ADI	KALİTE İLE İLGİLİ DERS VAR/ YOK	DERSİN ADI	ZORUNLU/SEÇMELİ	AKTS	YARIYIL	UYGULAMA VAR/YOK	DERSİN İÇERİĞİ	DERS DİLİ	KULLANILAN ÖĞRETİM YÖNTEMİ	DERSİ VEREN ÖĞRETİM ELEMANININ UNVANI
----------------	---------------------------------	------------	-----------------	------	---------	------------------	----------------	-----------	----------------------------	---------------------------------------

terapisi eğitimi veren kurumlar belirlenmiştir. Veriler, kalite ve hasta güvenliğine ilişkin dersi olan programların web sayfasından ders içerikleri incelenip değerlendirme formuna aktararak toplanmıştır.

Araştırmacılar tarafından konuyla ilgili bilimsel yazın taranarak oluşturulan “değerlendirme formu (EK-1)” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Veriler; üniversitenin adı, kalite ile ilgili dersin var olup olmadığı, dersin adı, zorunlu ya da seçmeli olması, Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS), yarıyılı, ders içeriği, dersin uygulama durumu, kullanılan öğretim yöntemleri, dersin dili ve dersi veren öğretim elemanının unvanı olmak üzere 11 ana başlıkta değerlendirilmiştir.

Ek.1 Veri Toplama Aracı

2.4. Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizinde, Microsoft Excel programı kullanılmıştır. Çalışmanın verileri tanımlayıcı (sayı ve yüzde) istatistikler kullanılarak değerlendirilmiştir.

2.5. Araştırmanın Etik Yönü

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi ve üniversitelerin web sayfaları erişime açık olduğundan, herhangi bir etik kurul ve kurum izninin alınması gerekmemiştir.

2.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Web sayfalarında ders içeriklerine ilişkin bilgilerin yetersiz olması veya bilgi paketlerinde derslere ilişkin herhangi bir bilginin olmaması nedeniyle verilerin tamamına ulaşılamaması çalışmanın sınırlılığını oluşturmuştur.

3. BULGULAR

Veri toplama aracı ile toplanan veriler, bu bölümde ayrı ayrı tablolaştırılmıştır. Tablolaştırılan veriler analiz edilip yorumlanmıştır.

Tablo 1. Dil ve Konuşma Terapisi Eğitimi Veren Üniversitelerin Mülkiyetlerine Göre Dağılımları (N:30)

Özellikler		N	%
Üniversite Türü	Devlet Üniversitesi	11	36,7
	Vakıf Üniversitesi	19	63,3
Toplam		30	100

Türkiye’de 2023 Nisan-Mayıs ayında etkin olarak dil ve konuşma terapisi eğitimi veren toplam 30 vakıf ve devlet üniversitesi olduğu görülmüştür. Dil ve konuşma terapisi eğitimi veren 30 kurumdan %63,3’ünün vakıf üniversitesi olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. Dersi Veren Akademik Personelin Özelliklerinin Dağılımı (N:44)

Özellikler	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Toplam		
	N	%	N	%	N	%	
Profesör	-	0	2	5,1	2	4,5	
Doçent	-	0	2	5,1	2	4,5	
Unvanı	Dr. Öğr. Üyesi	-	0	5	12,8	5	11,5
	Öğretim Görevlisi	-	0	12	30,8	12	27,2
	Belirtilmemiş	5	100	18	46,1	23	52,3

30 Üniversitede verilen 44 ayrı ders incelendiğinde dersi veren akademik personelin %52,3’ünün unvanının belirtilmediği, %27,2’sinin ise Öğretim Görevlisi olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. Dersler ile Bilgilerin Dağılımı

Kalite ve Hasta Güvenliğine Yönelik Derslere İlişkin Bilgiler	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Derslerin müfredatta olma durumu (N=30)						
Var	1	9,1	14	73,7	15	50
Yok	10	90,9	4	21,1	14	46,6
Bilgi paketine ulaşamadı	-	0	1	5,2	1	4,4
Dersin uygulaması* (N=44)						
Var	-	0	-	0	-	0
Yok	5	100	39	100	44	100
Belirtilmemiş	-	0	-	0	-	0
Derslerin isimleri** (N=44)						
İş Sağlığı ve Güvenliği	-	0	9	23,1	9	20,5
İnsan Kaynakları ve Halkla İlişkiler	1	20	5	12,8	6	13,7
Problem Çözme ve Karar Verme	1	20	1	2,6	2	4,6
Sağlık Kurumlarında Kalite Yönetimi	2	40	5	12,8	7	15,9
Afet, Kriz ve Risk Yönetimi	1	20	7	17,9	8	18,1
Hasta ve Çalışan Güvenliği	-	0	5	12,9	5	11,3
İletişim	-	0	7	17,9	7	15,9
Zorunlu/Seçmeli ders sayısı (N=44)						
Zorunlu	-	0	4	10,3	4	9,1
Seçmeli	5	100	35	89,7	40	90,9
Dersin verildiği yarıyıl***						
1. yarıyıl	-	0	28	19,4	28	18,2
2. yarıyıl	-	0	21	14,6	21	13,6
3. yarıyıl	1	10	24	16,7	25	16,2
4. yarıyıl	4	40	18	12,5	22	14,3
5. yarıyıl	5	50	17	11,8	22	14,3
6. yarıyıl	-	0	19	13,2	19	12,3
7. yarıyıl	-	0	12	8,3	12	7,9
8. yarıyıl	-	0	5	3,5	5	3,2

Tablo 3.(Devam) Dersler ile Bilgilerin Dağılımı

Kalite ve Hasta Güvenliğine Yönelik Derslere İlişkin Bilgiler	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Ders dili (N=44)						
Türkçe	5	100	38	97,4	43	97,7
İngilizce	-	0	1	2,6	1	2,3
Kullanılan öğretim yöntemi****						
Soru Cevap	-	0	3	5,5	3	5,1
Anlatım	-	0	2	3,7	2	3,4
Vaka Çalışması	-	0	2	3,7	2	3,4
Tartışma	-	0	2	3,7	2	3,4
Diğer (Seminer, beyin fırtınası, örnek olay, rol oynama, video)	-	0	5	9,3	5	8,5
Belirsiz	5	100	40	74,1	45	76,2
2	-	0	10	25,7	10	22,8
3	5	100	11	28,2	16	36,4
4	-	0	3	7,7	3	6,8
5	-	0	11	28,2	11	25
6	-	0	2	5,1	2	4,5
8	-	0	2	5,1	2	4,5
AKTS (N=44)						

*Bazı üniversitelerde kalite ve hasta güvenliği ile ilgili derslerin birden fazla bulunması sebebiyle incelenen ders sayısı, ders bulunan üniversite sayısından fazladır.

**İsimleri tamamen aynı olmasa da içerik olarak aynı olan dersler tek bir başlık altında toplanmıştır.

*** Bazı dersler birden fazla yılda öğrenime açılmaktadır.

**** Bazı üniversitelerde birden çok öğrenim yöntemi uygulanmaktadır

Devlet ve vakıf úniversitelerine bağlı 30 úniversiteden web sayfaları incelenerek, 29 úniversitenin verilerine tam olarak ulaşılmışken, 1 úniversitenin verilerine ulaşılamamıştır. Verilerine ulaşılan 29 úniversitenin 15 tanesinde kalite ve hasta gúvenliđi ile ilgili ders bulunmaktadır. 15 úniversite incelendiğinde kalite ve hasta gúvenliđi ile ilgili 44 farklı derse ulaşılmıştır. Úniversitelerin %50'sinin múfredatında kalite ve hasta gúvenliđi ile ilgili ders vardır. Derslerin %100'ünde uygulamalı eğitim yoktur. Derslerin en çok 'İş Sağlığı ve Gúvenliđi' (%20,5) ve 'Afet, Risk ve Kriz Yönetimi' (%18,1) üzerine olduğu görülmüştür. Derslerin %90,9'u seçmeli derstir. Dersler en çok 1. Yarıyıda (%18,2) verilmektedir. Derslerin %97,7'si Türkçedir ve kullanılan öğrenim yöntemi çoğunlukla belirsizdir (76,2). Derslerin en çok 3 AKTS (%36,4) olduğu görülmektedir (Tablo 3).

4.TARTIşMA

Dünya genelinde sağlık kurumları için 'Hasta Gúvenliđi' ve 'Kalite', üzerinde hassasiyetle durulan konulardan olmuştur. Bu kültürün oluşabilmesinde eğitimin çok büyük bir payı bulunmaktadır. Hasta gúvenliđi ve kalite kültürünün meslek hayatına atıldıktan sonra kurum sayesinde oluşturulması beklenmemeli, bireylerin lisans öğrenimi gördüğu zamanlarda başlanmalıdır. Temelden alınan eğitim sayesinde hem yanlış öğrenmelerin önüne geçilecek hem de kültürün bireylerde kalıcılığı artacaktır. Sağlık bilimleri fakóltesi bünyesinde bulunan programlardan bir diğeri de dil ve konuşma terapisi programıdır. Mezuniyetleri ile dil ve konuşma terapisti unvanı alan her bireyin işini layıkıyla, kaliteli ve hasta gúvenliđini sağlayacak şekilde yerine getirmesi ile elde edilen hizmet başarisında büyük payı olacaktır. Bu sebeple dil ve konuşma terapisi öğrenimi gören öğrencilerin múfredatlarında ne derecede kalite ve hasta gúvenliđine yer verildiğini incelemek amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

Çalışmada 11 devlet ve 19 vakıf olmak üzere toplam 30 dil ve konuşma terapisi lisans eğitimi veren úniversite olduğu belirlenmiştir. Ancak bu úniversitelerden 15 tanesinde kalite ve hasta gúvenliđi dersleri ile ilgili dersler bulunmaktadır ve bu dersler 44 tanedir. Lisans programlarının (N=30) hemen hemen %50'sinde kalite ve/veya hasta gúvenliđine ilişkin birçok dersin olduğu, ancak ismen farklı nitelendirildiği görülmüştür. Dersler daha çok 'İş Sağlığı ve Gúvenliđi' ve 'Afet, Risk ve Kriz Yönetimi' üzerinedir. Kalite Yönetimi üzerine ise 7 tane ders olduğu görülmüştür.

Daha önce sağlık üzerine eğitim veren programların múfredatında hasta gúvenliđi ve/veya kalite yönetimi üzerine var olan çalışmalar incelendiğinde 2021 yılında Arslan ve Basit, hemşirelik lisans programlarında ve 2023 yılında Arslanođlu ve Arslan Eczacılık fakólterinde yürütölen Kalite ve Hasta Gúvenliđi derslerini incelemiştir. Çalışmaya göre çoğunluk olan veriler; dersin uygulamasının olmadığı, seçmeli ders olmadığı, derslerin daha çok 7. yarıyıda olduğu, dersin Türkçe olarak işlendiği, öğretim yöntemi olarak düz anlatımın kullanıldığı, dersi verenin Dr. Öğr. Üyesi unvanında olduğu görülmüştür. Verilerin bazı kısımları bizim çalışmamız ile uyum göstermektedir. Dil ve konuşma terapisinde verilen derslere ait bilgilere çoğunlukla ulaşılamamıştır. Diğer çalışmalarda genellikle verilere ulaşılabilmis ve kıyaslama yapılırken de tutarlılık için daha net konuşulabilmisdir.

Dil ve konuşma terapisi bölümünde hasta gúvenliđi ve kalite üzerine dersi bulunmayan úniversitelerin múfredatına bu dersleri eklemesi, öğrenciler için meslek hayatında gerçekleştirecekleri başarının temelini oluşturacaktır. Kalite ve hasta gúvenliđi üzerine derslerin bulunduğu úniversitelerde ise belirli bir standart doğrultusunda dersin verilmesi daha doğru olabilir. Kalite ve hasta gúvenliđi ile ilgili

dersler daha çok vakıf üniversitelerinde verilmektedir. Devlet üniversitelerinin de vakıf üniversiteleri gibi bu konuya ağırlık vermesi genel olarak sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesine fayda sağlayacaktır.

5. SONUÇ

Bu çalışmada, dil ve konuşma terapisi lisans programlarında yürütülen kalite ve hasta güvenliği ders içeriklerinin, isimlerinin, ders saatlerinin, AKTS'lerinin birbirinden farklı olduğu ve çoğu üniversitede kullanılan öğrenim yöntemi ile dersi yürüten akademik personelin bilgilerinin paylaşılmadığı görülmüştür. Derslerin ne zaman verildiği yarıyıl bazında incelendiğinde ilk 6 yarıyıldaki dengeli bir dağılımın olduğu ancak 7 ve 8. Yarıyıldaki çok az rastlandığı görülmüştür. Derslerin daha çok 'İş Sağlığı ve Güvenliği' ile 'Afet, Risk ve Kriz Yönetimi' olduğu görülmüştür. Müfredatta kalite ve hasta güvenliği ile ilgili dersi olmayan 13, ders bilgi paketine ulaşılamayan 1 üniversite vardır. Dersler daha çok vakıf üniversitelerinde verilmektedir. Mesleki bilinç ve gelişimi sağlayabilmek adına bu derslerin tüm üniversitelerde verilmesi gereklidir. Müfredatta eklenmekle kalınmamalı içerik olarak da düzenlemeler yapıp ders çıktılarının meslek hayatına fayda sağlar şekilde olması gerekmektedir. Sonuç olarak;

- Kalite ve hasta güvenliği için ilk 6 yarıyıldaki yoğunlaştırılan dersler için son 2 dönemde uygulamalı dersler konulması, öğrencilerde mezun olmadan önce bu bilincin daha iyi yerleşmesinde yardımcı olabilir.
- Ders ismi, içeriği, AKTS'si, seçmeli/zorunlu olma durumu gibi konularda tek bir standart olması gerekir.
- Dönem sonunda öğrencilerin bilgi ve becerilerinin sahada test edilmesi derse yönelik iyileştirme çalışmaları yapmak için iyi bir yöntem olabilir.

Etik Kurul Onayı: Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi ve üniversitelerin web sayfaları erişime açık olduğundan, etik kurul onayı alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yoktur.

Katılımcı Onamı: Gerekmemiştir.

KAYNAKÇA

- Ağın, K., (2020). Toplam Kalite Yönetimi Bağlamında Kaizen Felsefesinin Örgütlerin Maliyet, Verimlilik ve Kalite Düzeylerine Etkileri. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24(3), 1191-1207. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1243983>
- Arslan, S., ve Basit, G. (2021). Türkiye'de Hemşirelik Lisans Programlarında Yürütülen Kalite ve Hasta Güvenliği Derslerinin İncelenmesi. Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi, 8(2), 252-262. https://jag.journalagent.com/shyd/pdfs/SHYD-97658-RESEARCH_ARTICLE-ARSLAN.pdf
- Akalın, H.E. (2005). Yoğun Bakım Ünitelerinde Hasta Güvenliği. Yoğun Bakım Dergisi, 5(3), 141-146. https://scholar.google.com/scholar?hl=tr&as_sdt=0%2C5&q=Yo%C4%9Fun+Bak%C4%B1m+%C3%9Cnitelerinde+Hasta+G%C3%BCvenli%C4%9Fi.+&btnG=
- Arslanoğlu, A., ve Yılmaz Ö. (2023). Türkiye'de Kalite Yönetimi ve Sağlıkta Kalite Yönetimi Lisansüstü Programlarında Yürütülen Derslerin İncelenmesi. Journal of 5N1Quality, 1(1), 10-18. <https://5n1quality.com/index.php/pub/article/view/10>
- Arslanoğlu, A., ve Arslan, Z. (2023). Türkiye'de Eczacılık Fakültelerinde Yürütülen Kalite Yönetimi ile İlgili Derslerin İncelenmesi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16(1), 62-75. DOI:10.18221/bujss.1260722.
- Aytuğ Kanber, N., Gürlek, Ö., Çiçek, H., ve Gözlükaya, A. (2010). Bir Sağlık Kurumunda Sağlık Çalışanlarının Memnuniyeti. Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi, 2(2), 114-126. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/303557>

- Berber Çiftci, H., Yılmaz, A., Çağlayan, A., ve Topbaş, S. (2021). Yenidoğan Yoğun Bakım Hemşirelerinin Dil ve Konuşma Terapistinin Rolü Hakkındaki Farkındalık Düzeyinin Belirlenmesi. *Dil Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 339-361. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2002275>
- Bodur, S., Filiz, E., Çimen, A., ve Kapçı, C. (2012). Ebelik ve Hemşirelik Son Sınıf Öğrencilerinin Hasta Güvenliği ve Tıbbi Hatalar Konusundaki Tutumu. *Genel Tıp Dergisi*, 22(2), 37-42. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2581547>
- Çerçer, Z., Aksüt Akçay, E., ve Güngör, S. (2023). Hemşirelik Öğrencilerinin Hasta Güvenliği Yetkinliği Öz-Değerlendirme Düzeyi: Tanımlayıcı Kesitsel Araştırma. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 10(1):71-78 https://jag.journalagent.com/shyd/pdfs/SHYD_10_1_71_78.pdf
- Çiçek, E. (2019). Dil ve Konuşma Terapistlerinin Uzmanlar Arası İşbirlikçi Çalışma Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Çolakoğlu Babacan, A. (2019). Sağlık Hizmetlerinde Kalite Yönetimi. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Beykent Üniversitesi.
- Duru, H., Akgün, E.G., ve Maviş, İ. (2018). Dil ve Konuşma Terapisi Mesleğine Yönelik Farkındalığın Belirlenmesi. *Dil Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 257-280. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/700877>
- Eyitmiş, A.M. (2020). Yükseköğretimde Toplam Kalite Yönetimi ve Uludağ Üniversitesi İl BF'De İSO 9002 Kalite Güvence Modeli Önerisi. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Gündoğdu, S., ve Bahçecik, N. (2012). Hemşirelerde Hasta Güvenliği Kültürü Algılamasının Belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(2), 119-128. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/29576>
- Korkutan, M., ve Kurt, M. (2021). Hasta Güvenliği Kültürünün Türkiye'deki Durumu ve Önemi. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 7(1), 19-31. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1742944>
- Köklü, F.N. (2021). Sağlık Bilimleri Fakültesi'ne Devam Eden Öğrencilerin Dil ve Konuşma Terapisi Mesleğine Yönelik Farkındalık Düzeyinin Belirlenmesi. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Oksay, A. (2016). Sağlık Hizmetlerinde Kalite Tam Olarak Ne Demek? -What Actually Is Quality In Healthcare?. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(14), 181-192. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/181904>
- Özata, K. (2018). Sağlık Bilimleri Alanında Okuyan Öğrencilerin Meslekler arası Öğrenmeye Hazır bulunuşluklarının Belirlenmesi. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Özdemir, S., Boyacı, A., Kılınç, A.Ç., ve Koşar, S. (2019). Türk yükseköğretim sistemi bağlamında girişimci üniversite modelinin incelenmesi: Nitel bir araştırma. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(2), 989-1027.
- Seren İntepeler, Ş., ve Dursun, M. (2012). Tıbbi Hatalar ve Tıbbi Hata Bildirim Sistemleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(2), 129-135. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/29587>
- Telsaç, C. (2019). Toplam Kalite Yönetimine Kamu Yönetimi Perspektifinden Bakmak: Toplam Kalite Yönetimine Kamu Yönetimi Perspektifinden Bakmak. *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 2(1). <https://akademikbirikimdergisi.com/index.php/uabd/article/view/8>
- Usta, G.Ö. (2018) Ameliyathane Hemşirelerinin Hasta Güvenliğine İlişkin Tutumları ve Etkileyen Faktörler (Trabzon İli Örneği). [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Medipol Üniversitesi.